

כניסת שבת:
ירושלים: 19:13
ת"א: 19:29
חיפה: 19:29
באר-שבע: 19:22

יציאת שבת:
ירושלים: 20:31
ת"א: 20:34
חיפה: 20:32
באר-שבע: 20:35

יריית פתיחה / אישי פרי

1. "סבא אריה" ז"ל!

שיוכל "להלך לפי רוחו של כל אחד ואחד", דומה, כי לא נאמרה כאן רק דרך הנהגה מעשית עם קהל צאן מרעיתו של המנהיג היהודי. נאמרה כאן תכונה אלמנטארית מקדימה שתביא לעיצובו של המנהיג הבא: הקריטריון הבסיסי כדי לשבת על כס נכבד זה, הוא להתייחס לעם באופן פרטני ואישי ולא כקהל.

פירוש: המנהיג איננו מנהיג של הכלל - כקולקטיב. הוא מנהיג של ריבואות ריבואות של בודדים, יחידים. הוא מנהיג של רון, דניאל ויעקב.

המנהיג האמיתי איננו עוד נואם כיכרות משולהב המלהטט ברטוריקה שלו את המשתתפים. מנהיג אמיתי הוא כזה שהלב שלו פשטני, צנוע וכנה עם כל אחד ויחיד מקהל עמו.

משה רבינו עצמו, מיישם את האידיאה הזו; הוא עולה לכתר הנהגה של העם הנצחי, רק בזכות מידה זו: הוא מביע חמלה ואמפתיה עמוקה ובלתי-נלאית דווקא ליהודי אחד, שנבלע בלב ההמון, כאשר מצרי נוגש בו. הוא יעשה הכל כדי שלאיש ייטב ובהקדם.

המשוואה של "רועה" למנהיג, המופיעה בתורה וגם במדרש, איננה עוד משל שנועד לתת

באורח מפתיע, עם תום המגפה הניתכת על העם אחרי הסיפור העכור עם מואב, מתבקש משה על ידי האלוקים למנות את העם. מה המניע לדבר? למדרש פתרונים: "משל", כותב המדרש-רבה על-אתר, "לרועה שמסר לו בעל הבית צאנו במניין. השלים הרועה שמירתו, צריך להחזירן במניין". וכל מתבונן תמה ומשתאה: מה ההקשר בין הרועה אשר מופקד על היחידות, ובשל כך הוא ימנה אותן עם תום ימי הפיקדון תחת חסותו לבין מנהיג, שחייב לדאוג לכל; ודאי לא לשמור ולטול אחריות; ודאי לא לכל אחד כיחיד? תוהה אנוכי.

למעשה, זהו לא דימוי בעלמא. מספר פסוקים אחרי משתמש משה בדימוי "הרועה" כדי להמחיש את דמותו של מנהיג ישראל הבא. "יפקד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה - ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין לו רועה". מהי המשוואה הזו בין המנהיג לרועה? ואולי יש סיבה לכריכה הכפולה בין השניים?

בחז"ל נאמר כי משה מבקש מהאלוקים שיביא לעם מנווט כזה שיידע לשלוט על רוחות קוטביות.

השבוע בגליון:

4

כרטיס אד"י; מה אומרת ההלכה?

חשיפה: המקובל "פודה השבויים"!

3
2

הגבאי מרחוב פקיעין

הפזמונאי הישראלי: "בקיבוץ שלי לא חינכו ליהדות: זו הייתה שגיאה גדולה!"

4

וכשבוע הבא: משוררים חוזרים קינה לירושלים האבלה! רק ב'פרשניית השבוע'!

גליון "פרשניית השבוע" - כי יהודי - זה חווייה!

עורך ראשי: הסופר אישי פרי. יועץ תוכן: יצחק העברי. הגהה: שמוליק כהן. לקבלת הגליון - מייל המערכת: abyisrael@gmail.com; פלא: 0504116867.

יריית פתיחה / אבישי פרי (המשך)

כיוון ואפיק לדרכו של מנהיג אלא לאופיו - אשר יקדים ויסלול לו את הדרך להנהגה.

רועה מופקד בנטירת כל עז ועז. הוא לא מופקד על נטירת העדר כולו. לו אפילו רק אחד ייעלם לו - חטא למלאכתו.

מנהיג אמיתי של עם - הוא מנהיג לבבי ורגיש. כזה שגם סאת יגונות שמתנקזת אליו ביממה כמו נחל סהרורי ושוץ בצפון, לא ידכאו לרגע את תחושות הנשיאה בעולו של האומלל הבודד הנוקש בפתחו - אשר מבחינתו הוא עולם מלא. הוא כזה שכל אחד מבחינתו הינו עולם מלא - הזקוק לסעד ותומך.

הדברים הללו מתחווים היטב לנוכח רעיון מופלא שמעלה ראש ישיבת מיר, הרב חיים שמואלביץ' בכתביו: מנהיג נדרש להיות אבא רחימאי - אשר יישא את מועקות עמו כמו שנושא "האומן את היונק" (ראה במדבר יא, יב). איננו רק "אחראי משמרת" לטווח-ארוך. הוא אבא חומל ורחום.

מכאן, מסביר ראש ישיבת מיר, נגזר הצורך "להלך לפי רוחו של כל אחד ואחד". כי אבא, מדגיש הרב שמואלביץ', לא ינטוש גם בן סורר ומורה. תמיד יהא דואג וחרד לגורל הבן. (למעשה, מדובר באידיאה חינוכית מספר אחת: "חנוך לנער על פי דרכו" - מתווה החינוך צריך להיות מותאם לאופי החניך הקט. אין מתווה חינוך אחיד וגורף לכל).

אינני יכול לסיים **שלא בנימה אישית:** סבא אהוב ויקר היה לי. קראו לו ר' אריה שפירא ז"ל. בערוב ימיו הוא כיהן כיו"ר הקהילה של 'בית יעקב יוסף' ברחוב פקיעין בלב תל-אביב, וטרם לכן שימש כאחד מנהלי קופ"ח לאומית בעיר ללא-הפסקה. "יותר משהיה איש-משרה חמור-סבר, היה בעל לב רחום", סיפרה הבת עדה. "הוא חמל מכל לב וסייע לנזקקים ורשים שנקשו לפתחו. שימש במשרות אך תמיד נותר צנוע ובעל ענווה. היה אריה ובעל תעוזה בעשייה, אקטיביסט, אך מאידך עשה הכל - אף עבר ליכולת שלו, למען הזולת. לא הייתה לו חשיבה צרה".

זכרונו של "סבא אריה" נצור לי בלב לטובה ולברכה. ולא בכדי. ניהלתי איתו לא אחת ויכוחים אידיאולוגיים מרים, אבל הלב שלו נשאר משדר חום וערנות מתמיד. כל אלו לא העיבו בכי-הוא זה על יצר הנתינה הבלתי-נלאה שלו. האשראי, כמו הלב, תמיד היה פתוח לרווחה..

"סבא אריה" ידע רק לתת, ספד אחריו בנו, ראובן. "תמיד נתן בלי סוף. הוא אהב לתת, סייע ותמך באנשים רבים. שום מטרה", המשיך הבן, "לא עמדה לו מאחורי הדברים - רק הנתינה".

יום פטירתו של "סבא אריה" ז"ל חל ביום ד' אב. למגינת ליבי הכפול, לא זכיתי להיפרד ממנו וללוותו בדרכו האחרונה לבית הקברות בחולון - מסיבה טכנית. אבל אני מלווה אותו, אולי שוב, כעבור שנים אחדות, במילות זיכרון יפות אלו. ושיהיו לזכרו הארי.

"סבא אריה" ז"ל, היית לנו לעיניים!

נ. ב. אני בטוח, בכל לב, ש"סבא אריה" לא יאהב את השורות האחרונות. הוא הרי סלד מהפרסום. צנוע היה. אבל הדברים צריכים להיחקק עלי-גוויל. כדי שידע זאת דור אחרון - אשר לא ידע איש של צורה מהו.

מצוות לימוד התורה (ב)

בגמרא (נדרים ח, א) שנינו: האומר בשנה פרק זה - נדר גדול נדר לאלוקי ישראל. והא מושבע ועומד מהר סיני, ואין שבועה חלה על שבועה. כיון דאי פטר עצמו בקריאת שמע שחרית וערבית, חלה השבועה הזו על הנדר ללמוד בשאר היום.

רבים תמהו (ראה ספר "שלמי נדרים"): הלא לכאורה חובת תלמוד תורה מהר-סיני היא חובה כללית להגות בה בתורה - ודאי לא להגות ב"פרק זה", ומעתה, מדוע שלא תחול אפוא השבועה על שבועה ספציפית זו?

ואנוכי, כותב השורות, תמה עוד: הלא האיש משביע עצמו להשכים ולשנות פרק זה, ולכאורה הלא ודאי אין חובה לגרוע מהשינה ולהשכים לשם לימוד תורה, אלא ללמוד כאשר יכול, ומדוע ייחשב מושבע מהר-סיני על שבועה מסוג זה.

(ולמען האמת, כבר הוכחנו בשבוע שעבר, כי משתמע מגמרא זו בין כך, שלא כדעות הסבורות שאין חובת תלמוד תורה אלא בשעות הפנאי. ראה שם).

וניתן היה לומר, לאו מה שנקטנו מעל בימה זו בשבוע שעבר, כי אם האדם נשבע על עת מסוימת ללמוד - למרות שאין מחויב בה תדיר כי זמנו זה מיועד לעיסוקיו ואיננו פנוי, מכל-מקום כאשר כן נשבע על עת זו ללמוד, הרי שבפועל זמנו זה כבר פנוי, וממילא מחויב הוא מדין תלמוד תורה שמעיקר חובת המצווה.

ומעתה נראה היה כי גם כלפי עניין ההשכמה: חובה אמנם אין לעשות זאת, אך כאשר משביע עצמו לעשות זאת, גילה שזמנו זה פנוי, כי עשוי להשכים, וממילא מחויב מעיקר דין תלמוד תורה למלאות שעה זו בלימוד תורה.

ונראה, לאור מה ששמעתי בעבר ממורי ורבי, הרב יצחק אזרחי, כי ישנם שני חלקים במצוות תלמוד התורה: א' על האדם - להגות בתורה ב' על התורה - שהאדם יגה בה כל העת וללא סייגים. הוא הוכיח זאת מלשון הגמרא "תורה תה תהא עליה"? משמע שישנו דין על התורה בעצמה.

ולאור זאת נראה, כי למרות שמעיר מצוות תלמוד תורה ודאי איננה מחויבת בפרק או משנה זו, אלא באורח כללי, הרי שמצד מצוות התורה בעצמה שתילמד - יתכן בהחלט כי היא חלה על כל פרק ופרק.

ולפיכך גם נראה, שמצד חובה זו, ישנה מצווה גם להשכים - כי התורה להילמד צריכה - כל העת ובלי הגבלות, כאמור.

שאלה: עד כמה יש לטרוח להחזיר ילד סורר לספסל?

תשובה:

לא פחות מ-400 פעם מלמד רבי פרידא את תלמידו, עד שהוא מבין. (ערובין נד, ב)

יכול ודאי היה לחדול. להתיימש מהתלמיד. אך לא. והתלמיד הזה הולך וגדל - עד שנהפך לאחד מגדולי התורה של הדור ההוא.

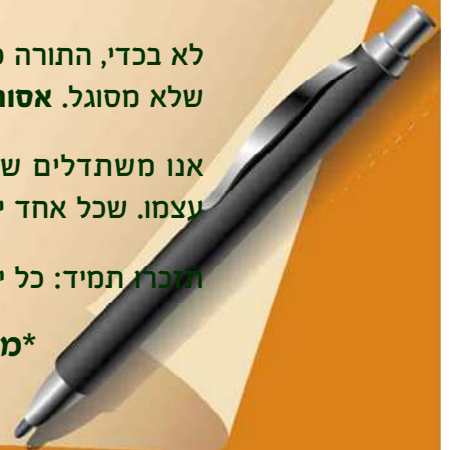
הדבר הזה מלמד אותנו, כי ילד אחד שמקרבים ללימוד, יכול לזכות דור שלם.

לא בכדי, התורה פותחת את משפטיה בסיפורו של הגנב, זאת ללמדך, כי אין מי שלא מסוגל. **אסור להתיימש מאף אחד.**

אנו משתדלים שהשיעור שלנו כאן בכותל, יהיה כזה שכל אחד מוצא בו את עצמו. שכל אחד יבדוק וימצא בו את יכולותיו האישיות. וזאת, בזכות הכותל.

תזכרו תמיד: כל ילד, הוא פוטנציאל להאיר דור שלם!

***מתוך שיעור שנמסר על ידי הרב בכותל המערבי.
הביא לדפוס: יצחק העברי**

הכר את הרב

צוהר
לרב בישראל

הרב: שריה דבליצקי. גיל: 57. מקום מגורים: ירושלים.

הבית, [אם תרצה לומר וילה], שברחוב ירושלים 50 ראה הרבה דברים. העיקרי שבהם: המלה ואמפתיה אבהית כלפי שבויי ישראל. תכירו את המקובל הבני-ברקי שחצה את גיל הגבורות, שבדיסקרטיות מעוררת-פליאה מצליח לתמוך מאחורי הקלעים במהלכים גרנדיוזיים לפדיית שבויים מיד צר. ומניין לי? לבטח תשאלו. עיני ראו ולא זר: עיני חזתה בעו"ד הנחשב יעקב ויינרוט נכנס לבית הזה בשעת ליל מאוחרת, ואוזני הכותל אמרו את שלהם: השיחה עסקה בענייני בני הישיבות שהיו עצורים בשעתו ביפן בעוון לא להם.

אודה ולא אבוש: משך חצי שנה תמימה, הקפדתי לילה לילה לפקוד בשעת חצות את הבית הישן הזה. הבית שמדיף ריח של פשטות אמיתית של פעם. משדר כאילו שעון החול עצר מלכת. בחדר הצמוד לכניסה ישב הרב דבליצקי ועטוי חלוק, וקונן על חורבן בית המקדש. הוא מקריא מילה במילה על-פה את תוכן התפילה [תיקון רחל' לצד 'תיקון לאה'], ומידי פעם מעיניו ניגרות דמענות לחות. זה קורה בעיקר במילים: "מה תשתוחחי נפשי.. ומה תהמי עליי..". אין ספק - אצל הרב דבליצקי ראיתי במוחש צער על מצב רוחני עלוב ושפל כמו שאנו שרויים בו כיום.

ועם-זאת, מיד עם תום ה'תיקון' מתחנן הרב לפדיון שבויי ישראל. זה כולל את גלעד שליט [דאז], בני הישיבה השבויים ביפן, ופולארד. כאשר לאחרון, ביום האחרון לכהונת בוש, אז חיממו הכל מנועים לקראת אופציית חנינה של המרגל הישראלי, העתיר הרב תפילה ארוכה למענו.

הרב דבליצקי, בוגר ישיבת חברון בבירה, מעוטר בתפילין כל היום, ונחשב למקובל מדור העבר.

עשרות חיבורים חיבר הרב דבליצקי, ביניהם בהלכה, מנהגי ישראל וכן הליכות ואורחות שזחה בצילם של צדיקי הדור שעבר. צילום: זיקיפדיה.

תרבות - ספרות - דעות

שיר כמיהה למקדש/ ידיעה

מתח עבר בקהל המאות שהתכנס במוצ"ש של 'שבת הגדול' בתיאטרון "דוד ילין" בבירה: מי יזכה בתואר "המלחין הבא" בתחרות שעורך רדיו קול-חי - תוכנית 'מוצ"ש חי' עם מנחם טוקר; האם השיר "צדקתך" ייקח, או שמא "אבות שכולים", "זכור רחמיך" או "פתח לנו שער". לבסוף, ברגע האמת, בניגוד לכל הציפיות זכה השיר "בנה ביתך" של לוי רסקין מגדרה.

אודה ולא אבוש: הייתי מבין מאות הנוכחים באולם. הכל צפו כי "אבות שכולים" ייקח ברוב קולות - שנמנו במקביל גם עם המסמסים והמפקסים מהבית. כאמור, זה לא קרה.

אולם, אי אפשר לנפנף את "בנה ביתך" בקלות. בשיר הזה, כפי שתמיד מזכיר איש המוזיקה היהודית, יוסי גיל, יש בהחלט "פירוש המילות": לכל מילה יש ביטוי בניגון ובצליל. אי אפשר להתעלם מהכיסופים שמעוררים המילים "שובה אלינו בהמון רחמיך", ואף לא ניתן לשמוע את הצעקה הקולנית המדהדת של "בנה ביתך כבתחילה" שבהמשך השיר.

שיר זה בהחלט משובב-לב. מי שמשייט (אולי ברוח ימי הקיץ) בלב הים, שיר זה בהחלט יכול להיות הולם לשעה כזו; יש בו המון רוגע, נשמה ותקווה.

ולמה כל הדברים הללו אמורים? כי בדיוק השבוע מודיעים לנו כי השיר הזה זוכה לעיבוד מחודש ונהדר של המשורר המקורי (באותו ערב) החזן (והזמר הנוסטלגי) אודי אולמן, לצד הזמר החסידי גלעד פוטולסקי איש מקהלת 'שלהבת'. וכל זאת לרגל ימי 'בין המצרים' - שלושת השבועות הקרובים בהם יציין עם ישראל את כמיהתו למקדש ולקדושה.

ב'שלאגר' ניתן להאזין לשיר בעיבוד החדש. בהחלט שווה האזנה!

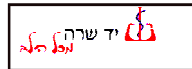
שוב תודה ללוי רסקין מגדרה - על הלחן הקסום.

רפואה והלכה

שאלה: לאחרונה שוקד משרד הבריאות על חוק שיחייב כל אזרח בתרומת איברים. מה דעת ההלכה בנדון הטעון?

תשובה:

בספר "שולחן שלמה - ערכי רפואה (חלק שני, עמוד ל"ט) מופיע פסקו של גדול הפוסקים, הרב שלמה זלמן אויירבך, הקובע כי אסור לאדם לסכן עצמו, אפילו בסכנת אבר בודד, בשביל הצלת האחר. ואף אם שוכב גוסס על ערש-דווי, חשוב הוא כחי לכל דבר והמקדים מיתתו נדון כרוצחו נפש. יתרה מזו, קובע הרב אויירבך, כי אסור לו לאדם להצהיר מפורשות כי מקדיש איבריו לנזקק להם - במידה ויהיה הוא שרוי במצב סופני שכזה, משום שאין לו לאדם בעלות על חייו, ואין הוא רשאי להקדים את מיתתו בכך. אכן, הוא קובע בתום דבריו, כי אדם בריא בעליל ואדי יוכל לתרום כליה עבור חברו, ויש בכך מצווה רבה של הצלת נפש מישראל. ברם, שי מקום להעמיק חקר ולהבין, מדוע שבריא כן יהיה לו בעלות על גופו לתרום ממנו לאחר. ואף אם מצווה הוא האדם על הצלת רעהו, אך על חשבון גופו, מניין לנו זאת?

המדור בחסות:

פינת האיחולים

מזל"ט!

לחבר אהוב, טוב לב, עושה ומעשה, דוד ארזי, יחי' עם ארוסיו השבוע במזל"ט!

יהא ביתך נווה משכן לתורה ולדעת!

עיתונאי 'יום ליום'

אקטואליה / ישראל פרץ

דידי מנוסי: "בקיבוץ שלי לא חינוכו ליהדות; זו הייתה שגיאה גדולה!"

הפזמונאי והסופר הישראלי הנוסטלגי, דידי מנוסי, העניק השבוע ראיון מיוחד ל"מעריב". האיש, בן ה-87, ירה לכל עבר (בגיל הזה, לעיתים, זה מה שיש לעשות), אבל הייתה שם גם 'פנינה מופלאה': לגזור ולשמור: (אני לא מאמין בהרבה דברים. למשל, עכשיו יורם קניוק מת ואני קורא הרבה דברים שכתב ואמר, מה הוא חשב על החיים. הכרתי אותו טוב, את קניוק. היינו פעם חברים, כשהיינו צעירים, בניו יורק, אבל הוא היה מזויף. היו לו טונים מזויפים, בשנים האחרונות. אני הרגשתי שהוא זייף קצת; הוא אמר 'אנחנו הקמנו את המדינה ולא עשינו מה שרצינו'. מה רצינו? אמרתי לו את זה פעם-פעמיים. אני כבר לא זוכר מה הוא ענה לי. אנחנו לא ידענו מה אנחנו רוצים, זה לא שלא עשינו מה שרצינו. אותנו, למשל, לא חינוכו ליהדות. גדלתי בקיבוץ, לא היה שם דבר כזה. זה משהו שאני כועס בגללו על ההורים שלי. זאת הייתה שגיאה גדולה. זה משהו שאני יודע, רטרואקטיבית."

"אתה לא יכול לגדול בלי מורשת", הוא ממשיך. "הייתה לנו מחשבה חד-דורית. לא חשבנו מה אנחנו נותנים לדורות הבאים, לא רק בנושא מנהיגות. אני מכה על חטא בעניין הזה. המצפון מציק לי. נקרעו שורשים. הפסוק שאומרים שמי שאין לו עבר אין לו עתיד? לא הבנו את זה אז. אני נוטה להרגיש ככה."

ירושלים של רהב/ אבישי פרי

אוויר יהודי צלול אין
 וריח של קמשונים
 נישא ברוח הערביים
 עם קול צרצור פעמונים
 ובתדרמת רוח וקודש
 שבוייה בחלום מקדשה
 העיר אשר בדרד יושבת
 ובליבה מורשה

ירושלים של רהב
 ושל קרה ושל אור
 הלא לכל שיריך
 אני פולקלור
 ירושלים של רהב
 ושל קרה ושל אור
 הלא לכל שיריך
 אני פולקלור

איכה יבשו בורות הרוח
 ביכר ספרא ריקן
 ואין פוקד את בית הכנסת
 שבעיר העתיקה.

ובנקיקים אשר בחומות
 מייללות יונים
 כי אין ממשיך דרך המלך
 הדרך העתיקה

ירושלים של רהב...

אך בבואי היום לקונן לך
 ולך לחרוז מילים מרים
 קטונתי מצעיר בנייך
 ומאחרון המשוררים.

כי רוחך הרפויה צורבת את הלב
 בנשיבת שרף
 אם אשבתך ירושלים
 שבולה אומרת רהב

ירושלים של רהב...

הזרנו אל הנוסטלגיה
 לשוק (מחנה יהודה) ולכיכר (ספרא)
 שופר קורא בהר הבית
 אך מקדש לא נבנה..

ובכתלים אשר בחומות
 אלפי עיניים בוחות
 אך האם נשוב נמשיך את דרך המלך
 בדרך העתיקה!?

ירושלים של רהב...

לא רבים יודעים, אבל רחבת הכותל של לפני 100 שנה הייתה מוקד גיבוש לעניים שקוששו זעזעו, והלב הגדול של הבאים נפתח. בכותל של היום דוחקים אותם לפינה (ואף מוחצה לה). "זה סדום", אמר לי השבוע קבצן אנונימי בזעם רב. יצחק העברי עלעל בספר "בסוד עניי הכותל" ומגולל סיפור יהודי נוסטלגי (ועכשווי) של קבצני-אנות, כאב ותפילה *** הצצה גדירה

הם היו דרי בית הכולל של ה"מערבים" שברחוב חברון בעיר העתיקה. ארי אבן-זהב, כותב הספר, הציץ בהם ונפגע. בשפתו הציורית והאפופת הוד-קדומים הוא מתאר את רחשי הלב ואת הצלילים. "כמה תום ואמונה היו שפוכים על פניהם של זקנים אלה עלובי החיים! האמנם אלה הם מעניי הכותל המערבי? תמהתי. כמה וכמה פעמים ראיתי קבצנים אלה ליד הכותל המערבי והם עוררו בי גועל, לא פחות מלבבו של כל עבד ושבו. לעיני הופיעו תמיד, כשהם מתנפלים כחית טרף על הבאים לשפוך שיחם לפני שריד הקדוש מימי קדם, וראיתם כדמויות בלא צלם אלוקים, שאין להן בחייהן כלום זולת טרף הנדבות. מדי פקדי את הכותל המערבי ביום חול, סבוגי בריות אלו בקריאותיהן: "רחמנות! ארימאן!", "ישראל רחמנים בני רחמנים!". ותמיד שאלתי את עצמי: הם שפיהם ממלמל כמו מכונת-דיבור "רחמנות, רחמנות" - היודעים הם רגש זה מזה?

"כמה פעמים שבתי אותו ערב לבית הכנסת, ואגב הצצתי לתוך ה"מעונות" של העניים. איזו עזובה! לא היו אלו דירות אלא מאורות חשוכות. מפה הציץ אור דועך, משם אור גחלים; אוויר החדר מלא מר-עשן; האנשים הם כצללים, מהם נעים ומהם ישובים תחתיהם. כדמויות מכשפים בציורים מתקופות רחוקות-רחוקות...

"כשעליתי בשעה האחת-עשרה ומחצה לבית הכנסת, מצאתי שם שלושה מן הקבצנים כשהם יושבים ואמר בעברית שאובה ממקורות ראשונים: "גם אנו שומרים, יה-הרועדת על כשמי ואמר בעברית שאובה ממקורות ראשונים: "גם אנו שומרים, יה-חביבי! אבל אנחנו זקנים, חלשים! אתם שומרים ככה, ברגליים ובידיים, ואנו משמרים בפה, אומרים תהילים, שומרים ככה". וטפח בידו על ליבו. נדהמתי. היה לי הרגש, כאילו עמד לפני גוף מעובש, שפשט מעליו פתאום את בלויי הסחבות, והנה הוא בן אדם, בן אדם ממש, בעל נפש, שיש בה אפילו מן האצילות".

לקשיש המרוקאי הזה קראו מסעוד. הוא היה רק אחד מהחוליה הגדולה. רובם, מציין אבן-זהב, היו עיוורים. בחצות עולים עלו לבית הכנסת העליון של ה"מערבים", כדי להגיד 'תיקון חצות'.

מסעוד מספר שלפני מאתיים שנה ייסד המקובל רבי שלום שרעבי קהילת "אבלי ציון" היושבים קבוע ליד הכותל בתפילה ותחינה. והיכן יישבו עניים? ישבו ברחבה שמול אבני הקודש - על המדרגות. שבעים עניים לערך יושבים כאן, והם, לדברי מסעוד, העילה שהשבא'ב הערבי לאי יטיל אימה וידה אבן.

מסעוד מספר על זכרי, בן מראכש, שהיה מהיושבים בכותל ולבסוף עלה לגדולה. הוא יושב היה רק בערב שבת וביום-יום מוכר דברים ישנים. בהמשך קנה ומכר גרוטאות ולערב עופות. כך המשיך בפריטת מעות גדולות לקטנות. ולא נרתע. עד שהעתיר ממון וקנה בית בשכונת נחלת שבעה, ואמו חיה בביתו עשרים שנה.

יעיש, סיפר מסעוד, גבה-קומה היה. בזקנו גבר הלבן על השחור שדמה לאניצי פשתן. ונדמה היה כאילו הודבק לו הזקן הארוך. האחרים אמרו תהילים או קראו בספרי יראים, אך הוא, העיוור, ישב כל הימים סר זעף בבית ובחצר. תכופות הריח הטבק שלו ונאנח. שתקן היה. בשל מעשיו הטובים, כיבדוהו גם ההדוטים שבעניים.

סיפר מסעוד שלושה סיפורים על יעיש, המיוחד בהם, כאשר תפס ואחז בכח ערבי מתפרע בעיר העתיקה ברחוב היהודים, והציל חיי הצורף. לבסוף ערבי נעץ בו קלות בסכין, והוא פונה לביה"ח "משגב לדרך". איש מעשים טובים היה.

עישא העגונה גם הייתה מבין יושבי הכותל. פניה מעונים. היא כבת 60 ומעלה. בתה פרנסה אותה.

חצי שנה חיה עם בעלה, ומאז שנסע לרמאללה נעלמו עקבותיו. היא דווקא מתביישת. רוטטת מלהיכנס לחדרי וועד הכולל. את דברי השעות שלה תמצאו בפרק "ט".

תמו אלפסי, גם הייתה מן הדמויות ההם. היא הגיעה ממרוקו עם בעלה אברהם ובנה הקטן ניסים. רצה לשבת ליד הכותל ולקבץ. אך עניי הכותל לא נתנו לו. "לך והתפרנס ממרדעות, כמקצועך", הטיחו בו.

כשנפטר בעלה, יכלה תמו להגיע לכותל. אט אט חסכה מעות לעצמה. הבן ניסים יצא לתרבות רעה. האמא נטלה מעותיה הדלות וקנתה בהם זוהר לשיבת בית-אל שבעיר העתיקה.

בוליסה חנה היא גם מן הדמויות של עניי הכותל. חדרה דווקא מצוחצח מכולם. "הם עניים, רחמנא ליצלן", משיבה לשואלים דבר.

רבי שלום בוחבוט היה בעלה עד שנתאלמנה ממנו. הוא התפרנס במעט ממלמדות לילדים. והיא כבר חמישים וחמש שנה פה.

"מרייתה העיוורת" היא הוותיקה שבין היושבות ליד הכותל. היא בת שבעים ושבע שנה. היא התפרנסה גם מזוזים מעטים שזרקו לה בני ועד הכולל, בו שכנה עם שלושה אלמנות. בקיצור: קבצני הכותל - מאז ולתמיד.